

Gemeente Schijndel
advies archeologie 4 november 2008

advies archeologische monumentenzorg bestemmingsplan “Centrumplan”

	naam	Afdeling/bedrijf	Datum	paraaf
Opsteller(s)	C.W. Koot	Senior archeoloog, Gemeente 's- Hertogenbosch afdeling SO/BAM	040-11 -2008	CWK
Controle gemeente Schijndel				

1. Inleiding

Ten behoeve van het nieuwe bestemmingsplan "Centrumplan" is gevraagd wat voor maatregelen dienen te worden getroffen voor de archeologische monumentenzorg. De historische dorpskern van Schijndel (zoals afgebeeld op 19^e eeuwse kaarten) heeft op de landelijke Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW) een hoge waarde gekregen. Deze waardestelling is de laatste jaren verscheidende malen bevestigd met behulp van archeologisch onderzoek.

2. Archeologisch achtergrondinformatie

2.1 Fysiek-landschappelijke, geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken

Schijndel ligt in de Centrale Slenk, een laaggelegen gebied in Noord-Brabant dat tussen de Peelhorst of Peelrandbreuk (grofweg de lijn Roermond-Deurne-Uden-Lith) en de Kempenhorst (grofweg de lijn Luyksgestel-Gilze en Rijen-Oosterhout) ligt. De dorpskern bevindt zich op een dekzandrug van enkele meters hoogte, die is afgezet op het laagpakket van Liempde.

Het dorp Schijndel ligt tussen de beekdalen van de Aa in het oosten en de Dommel in het westen. Dit gebied wordt gekenmerkt door kleinere dekzandruggen, die al dan niet bedekt zijn met een oud bouwlanddek. Uit de Hoogtekaart van Nederland, kaartnummer 45Dz, blijkt dat Schijndel op de noordwestelijke punt van een dergelijke dekzandrug ligt. De dekzandrug heeft een noordwest-zuidoostelijke strekking en de Hoofdstraat van Schijndel volgt deze richting over het hoogste deel van de dekzandrug.

In de historische dorpskern is de verhouding van de huidige bodemopbouw regelmatig een ophogingspakket van 2,0 m of mogelijk meer. Onder deze in de vorige eeuw opgebrachte lagen liggen echter her en der onverstoorte podzolbodems. Deze begraven bodems, bestaand uit een ongeveer 20 cm dikke A-horizont en een ongeveer 10 cm dikke, oranje-bruine, Bhs-horizont, kunnen worden geclassificeerd als veldpodzol. De aanwezigheid van een veldpodzol toont aan dat het terrein een relatief hoge grondwaterstand heeft gekend, waarschijnlijk mede veroorzaakt door de leemlagen in de ondergrond.

2.2 Archeologische waarnemingen en onderzoeken in centrum van Schijndel

Bij onderzoeken en waarnemingen in en rond de dorpskern zijn vooral archeologische resten aangetroffen uit de late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd (Archis onderzoeksmelding 5028; waarnemingen 44166, 44167, 53141, 401283, 401490 en 408031). Andere waarnemingen maken melding van resten uit het Mesolithicum tot en met de vroege Middeleeuwen (waarnemingen 39273, 44166, 44167 en 401482). Deze resten tonen aan dat de dekzandrug al sinds zijn ontstaan een aantrekkelijke vestigingsplaats was voor de mens. De aangetroffen resten van vóór de Nieuwe Tijd bestaan echter alleen uit losse vondsten; er zijn nog geen nederzettingsterreinen uit deze oudere periodes aangetroffen.

Het onderzoek van onderzoeksmelding 5028 is uitgevoerd aan de Hoofdstraat 88. Daarbij zijn de resten opgegraven van verschillende herbergen en een brouwerij uit de 17e eeuw. Tussen deze gebouwen zijn de resten aangetroffen van zes opeenvolgend gegraven waterputten opgebouwd uit pluggen, een bierkuip of baksteen. Deze putten bereikten een diepte tussen 3,5 en ruim 6,0 meter beneden maaiveld.

Aan de Hoofdstraat 102-104, op ongeveer 80 m zuidoostelijk van het plangebied, is in 2005 door de Heemkundige Vereniging 'Schijndel' een kleine noodopgraving uitgevoerd. Het voorterrein van het perceel, aan de straatzijde, bleek ernstig verstoord te zijn door verschillende bouw- en slooptactiviteiten. Op het achterterrein was sprake van duidelijk waarneembare sporen. Het betrof hier voornamelijk afvalkuilen en een tweetal waterputten uit de 17e en 18e eeuw. Bij het zoeken naar ongeroerd zand in de ondergrond werden op een diepte van ca. 2,0 tot 2,5 m –mv tientallen sporen aangetroffen, die geen archeologische indicatoren bevatten, maar waarvan (volgens waarneming 408031 in ARCHIS) wordt aangenomen dat ze van prehistorisch ouderdom zijn.

2.2 Archeologische verwachting

Aangezien de dorpskern van Schijndel op een dekzandrug ligt, is er sprake van een hoge kans op het aantreffen van archeologische sporen en vondsten in de bodem. In het centrum kunnen resten voorkomen uit de periode Mesolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Vanwege de geschiedenis van het dorp Schijndel is de kans op resten uit de Late Middeleeuwen en vooral de Nieuwe tijd echter het grootst.

3. Advies m.b.t. archeologische monumentenzorg

In het geval van grondverstoringen die dieper gaan dan 30 cm onder het maaiveld en een groter oppervlak dan 50 m² verstoren dient een (aanleg)vergunning te worden aangevraagd. De aanvraag dient te worden ondersteund met een rapport van een archeologisch bureauonderzoek met verkennende boringen, waaruit blijkt wat de kans is dat bij de uitvoering van de werkzaamheden eventueel aanwezige archeologische sporen en vondsten zullen worden vernietigd.

Indien de kans bestaat dat als gevolg van de grondverstoringen eventueel archeologische sporen en vondsten zullen worden vernietigd, dan dient met behulp van een Inventariserend VeldOnderzoek met proefsleuven (IVO-P) de aanwezigheid van die archeologische resten te worden onderzocht en, indien aanwezig, de waarde hiervan te worden bepaald. Hiervoor zal de gemeente een Programma van Eisen verstrekken.

Op basis van het onderzoeksrapport van het inventariserend VeldOnderzoek met proefsleuven zal het college van B&W een selectiebesluit nemen over hoe om te gaan met de archeologische waarden.

Het college van B&W kan besluiten:

- De waardevolle archeologische resten in de bodem te bewaren (behoud *in situ*), zodat de groningrepen minimaal moeten zijn om zo min mogelijk archeologische waarden te verstoren. Hiervoor zullen richtlijnen worden verstrekt in de vergunning.
- De waardevolle archeologische resten veilig stellen door middel van een archeologisch onderzoek op basis van een door de gemeente verstrekt of goedgekeurd Programma van Eisen.
- Het vrijgeven van de waardevolle archeologische resten.

